

Økonomiforum 2026

Troms og Finnmark

*Realistisk og effektiv
budsjettprosess*

Økonomisjef
Torstein Karlsen

Foto: Lars Solbakken

Rana kommune

- Nord-Norges tredje største kommune med 25 800 innbyggere
- Landsdelens industrielle tyngdepunkt med over 1 600 bedrifter
- Kommunikasjonssenter med europaveiforbindelse nord-sør og øst-vest, NY storflyplass fra 2027, jernbane og en av landets største havner

2007

- Terra – tap **222 mill. kr**
- Ordfører: «Rana kommune skal ikke på Robek».

2011

- Vesentlig høyere ressursbruk enn sammenlignbare kommuner .
- Det langsiktige omstillingsløpet starter

2012

- Politisk involvering – underlagsmateriale og årlige budsjettsamlinger

2015

2016

- KØB med handlingsregler introduseres i budsjettprosessen
- Perspektivanalyse – tenke langt – handle nå

2017

- Skolestrukturvedtak – fra 16 til 10 skoler

2020

- Samfunnsutvikling – campus, flyplass og dypvannskai

2023

- Kommunalt bidrag på over 1 000 mill. kr til statlig infrastruktur

2025

- Har i perioden 2011 - 2025 omstilt for ca. 400 mill. kr

Rana
kommune

2025/2026: Tre skoler og tre barnehager foreslått nedlagt – nytt oppvekstsenter

Utfordringer

- Demografi - flere eldre og færre unge
- Ingen befolkningsvekst – svak nedgang de siste årene
- Høy gjeldsgrad, høyt driftsnivå og strukturelle utfordringer
- Vedlikeholdsetterslep på flere milliarder kroner
- Behov for handlingsrom for å ivareta samfunnsutviklerollen
- **Politisk mot til å omstille**

Kunnskapsbasert styring

- ✓ Økonomiske handlingsregler
- ✓ Kommunikasjonsstrategi
- ✓ Gode beslutningsunderlag og god styringsinformasjon.
- ✓ Samhandling mellom administrativt og politisk nivå
- ✓ Tenker langt og handler nå!

**KOMMUNAL
ØKONOMISK
BÆREKRAFT**

Sentrale underlagsdokumenter

- [Perspektivanalyse](#)
- [Kommunaløkonomisk analyse](#)
- [KOSTRA analyse](#)
- [Kommunebarometeret](#)
- [Levevilkår i Rana \(2021\)](#)
- Spørsmål og svar

— Underlagsdokument

[Perspektivanalyse 2026 ↗](#)

[Kommunebarometeret 2025 Rana \(PDF, 2 MB\)](#)

[Kommunaløkonomisk analyse 2025 ↗](#)

[KOSTRA analyse Rana kommune 2025 \(PDF, 5 MB\)](#)

Perspektivanalyse
2026
Rana kommune

Foto: Gro Sæten

Kommunaløkonomisk analyse
Rana kommune 2025

Foto: Lars Solbakken

KOSTRA analyse
2025

Årshjul økonomi

Rammestyring

over og underskudd tas med

Oppvekst og kultur
705 mill. kr

NAV kommune
54 mill. kr

Helse og mestring
768 mill. kr

**Budsjett
2026**
1 982 mill. kr

Støttetjenesten
139 mill. kr

Tekniske tjenester
230 mill. kr

Øvrige (Fellesområde drift og Kirkelig fellesråd)
85 mill. kr

Kommunikasjonsstrategi

God kommunikasjon og samhandling mellom administrativt og politisk nivå, har vært en viktig brikke for å lykkes.

Formidling

Vi unngår fagterminologi og stammespråk og massive Excel tabeller. Visualiserer og forenkler budskapet, for at kommuneøkonomien og utfordringene tydelig kan forstås av politikere og øvrige innbyggere.

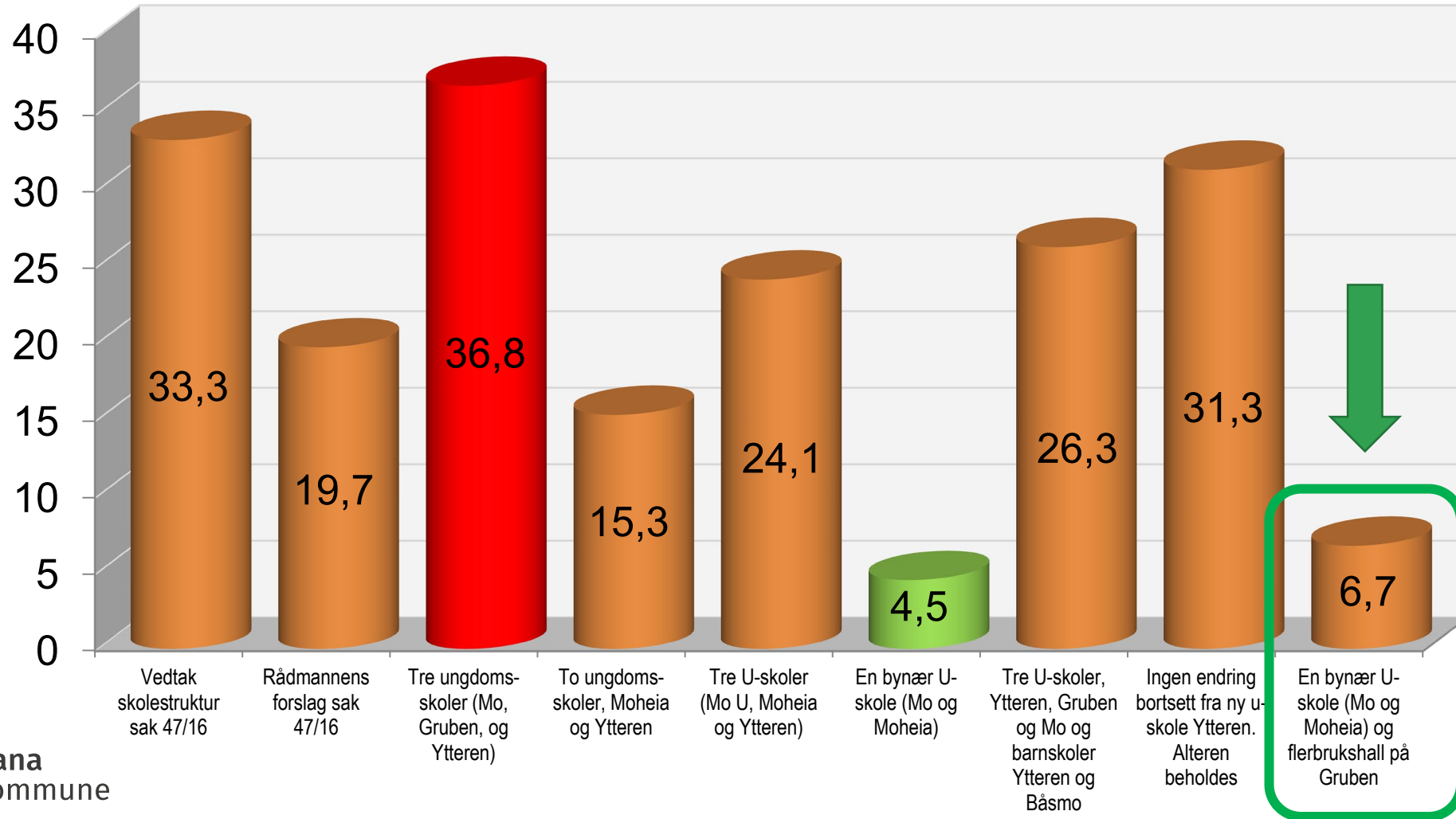
Kommuneøkonomi er komplisert

- Demografi, **utgiftsbehov**, KOSTRA og **kostnadsnøkler**.
- Frie inntekter, **rammetilskudd**, konsesjonskraftinntekter, **basistilskudd**, eiendomsskatt, inntektsutjevning og **utgiftstutjevning**
- **Deflator**, anordningsprinsippet, **oppføringsindeks** og KOSTRA
- **Premieavvik**, premiefond, pensjonsforpliktelser og **amortisering**
- **Vertskommunemodell**, interkommunalt selskap og **kommunale foretak**
- Utfordringsdokument, **perspektivanalyse** og kommunaløkonomisk analyse
- Bundne fond, **disposisjonsfond** og ubundne fond.

Alternativ		1	2	3	4	5	6	7	8	9
		Vedtak skolestruktur sak 47/16	Rådmannens forslag sak 47/16	Tre ungdomsskoler (Mo, Gruben, og Ytteren)	To ungdomsskoler, Moheia og Ytteren	Tre U-skoler (Mo U, Moheia og Ytteren)	En bynær U-skole (Mo og Moheia)	Tre U-skoler, Ytteren, Gruben og Mo og barnskoler Ytteren og Båsmo	Ingen endring bortsett fra ny u-skole Ytteren. Alteren beholdes	En bynær U-skole (Mo og Moheia) og flerbrukshall på Gruben
Investeringer	Brutto investering skoleanlegg	847 900	645 100	687 975	681 493	577 493	451 493	654 958	679 650	455 493
	Økt kapasitet Båsmo B (600 e.)	0 000	50 000	50 000	50 000	50 000				
	Bruk av Moheia til gym		-14 400							
	Flerbrukshall (Gruben)			40 000						40 000
	Samfunnshus (Gruben)			40 000						
	Investering infrastruktur			110 000	60 000			0	0	40 000
	Sanering			17 000	24 000			14 000	13 000	17 000
	Momskompensasjon			188 995	-10 000			133 792	-138 530	-110 499
	Salg tomter/bygg			0 000				0	0	-10 000
	Lån							535 166	554 120	431 994
Endring gjeldsgrad							27,4	28,4	22,2	
Sum endring kapitalkostnader							37 462	38 788	30 240	
Årlige driftskostnader	Reduserte lønnskostn. opplæring	-10 000					-18 600	-9 000	-5 000	-18 600
	Red. lønnskostn. adm/ledelse	-3 500					-5 250	-1 000	-1 000	-5 250
	Red. FDV- kostnader	-5 720					-4 835	-4 598	-4 530	-4 835
	Skoleskyss	750			094		2 881	1 094	750	2 881
	Leiekostnader gym	2 300					2 300	2 300	2 300	2 300
Sum endring driftskostnader		-22 200					-23 504	-11 204	-7 480	-23 504
Netto årlig budsjettkonsekvens							14 96	26 258	31 309	6 736
Antall klasser (156 i dag)	Reduksjon i klasser							-9	-5	-18
	Antall klasser totalt							147	147	137
Endring areal skolebygg				8 323				-8 360	-8 236	-8 791
Barneskoler				Moheim Hauknes Selfors B Båsmo B Gruben B Skonseng	Lynghem Hauknes Selfors B Båsmo B Gruben B Skonseng	Moheim Hauknes Selfors B Båsmo B Gruben B Skonseng	Moheim Hauknes Selfors B Båsmo B Gruben B Skonseng	Lynghem Hauknes Selfors B Båsmo B Gruben B Skonseng	Lynghem Hauknes Selfors B Båsmo B Gruben B Skonseng	Lynghem Hauknes Selfors B Båsmo B Gruben B Skonseng
 Rana ungdomsskoler kommune	Gruben U Ytteren U	Mo U Ytteren U	Mo U Gruben U Ytteren U	Moheia U Ytteren U	Moheia U Mo U Ytteren U	Mo U i to bygg (Mo U og Moheia)	Ytteren U Gruben U Mo U	Ytteren U Gruben U Mo U	Mo U i to bygg (Mo U og Moheia)	
	1-10 skoler	Storforshei Utskarpen	Storforshei Utskarpen	Storforshei Utskarpen	Storforshei Utskarpen	Storforshei Utskarpen	Storforshei Utskarpen	Storforshei Utskarpen	Storforshei Utskarpen	Storforshei Utskarpen
Skoleskyss		6 250	6 594	6 011	6 594	6 594	8 381	6 594	6 250	9 011
Dagens kostnader skoleskyss		5 500								

Økonomiske konsekvenser – ulike alternativer

Netto årlig endring drift (mill. kroner)

Bærekraftstrappa - kommuneøkonomi

Bærekraft

- Samfunnsutvikler
- Økonomisk bærekraft

Redusert NDR

- Skyver på generasjonsprinsippet

Forbruk realkapital

- Økte investeringsbehov

Bruk av reserver

- Politisk handlingsrom borte

Driftsunderskudd

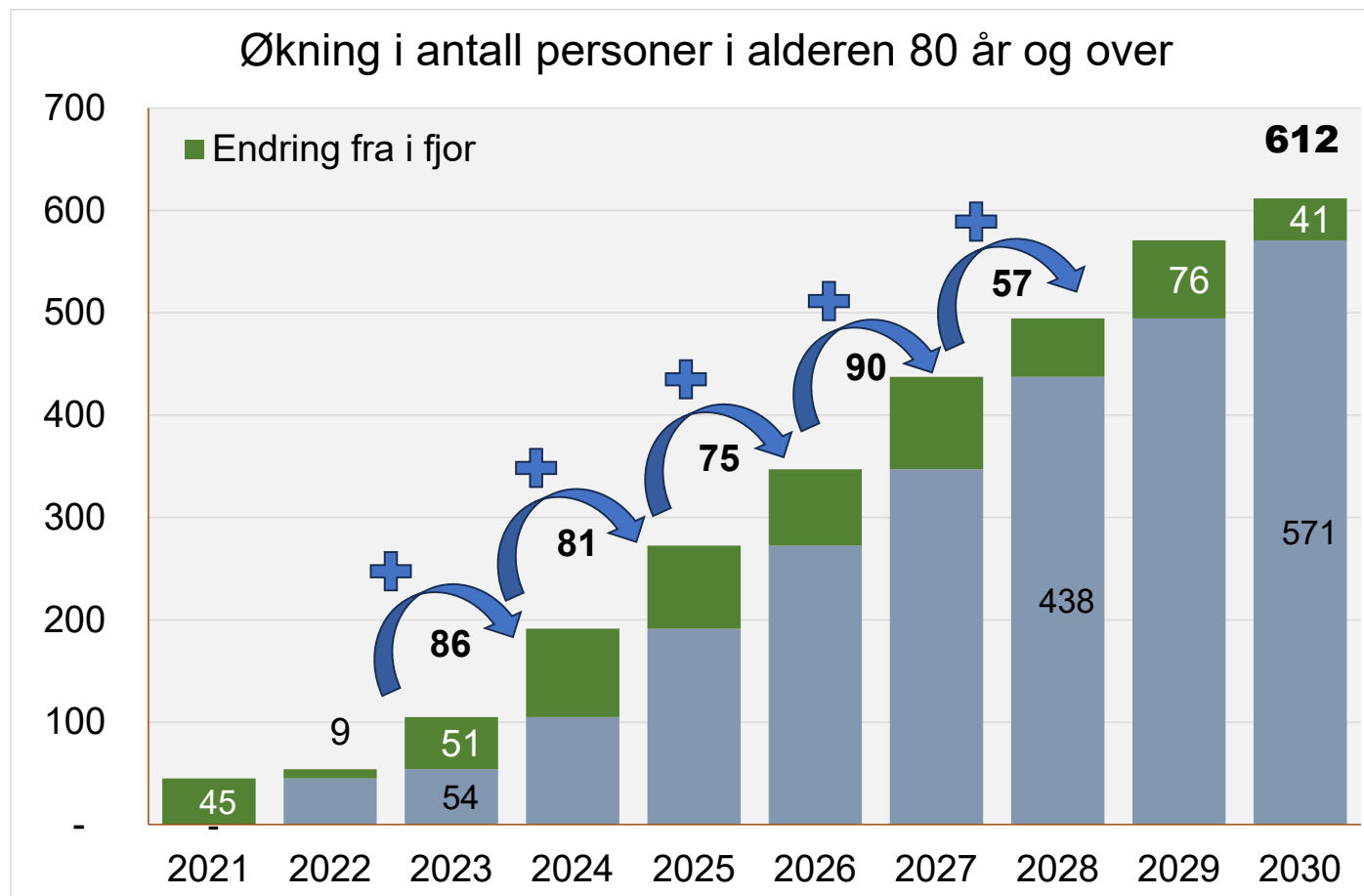
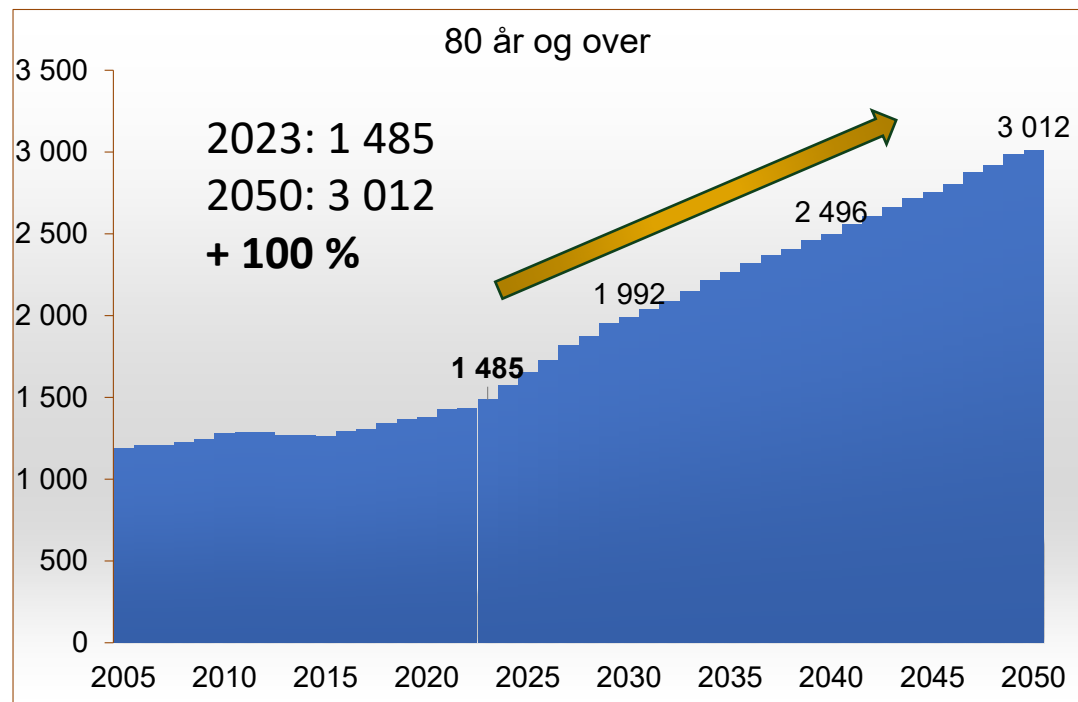
- Negativt netto driftsresultat
- Velferdsleveransen får problemer

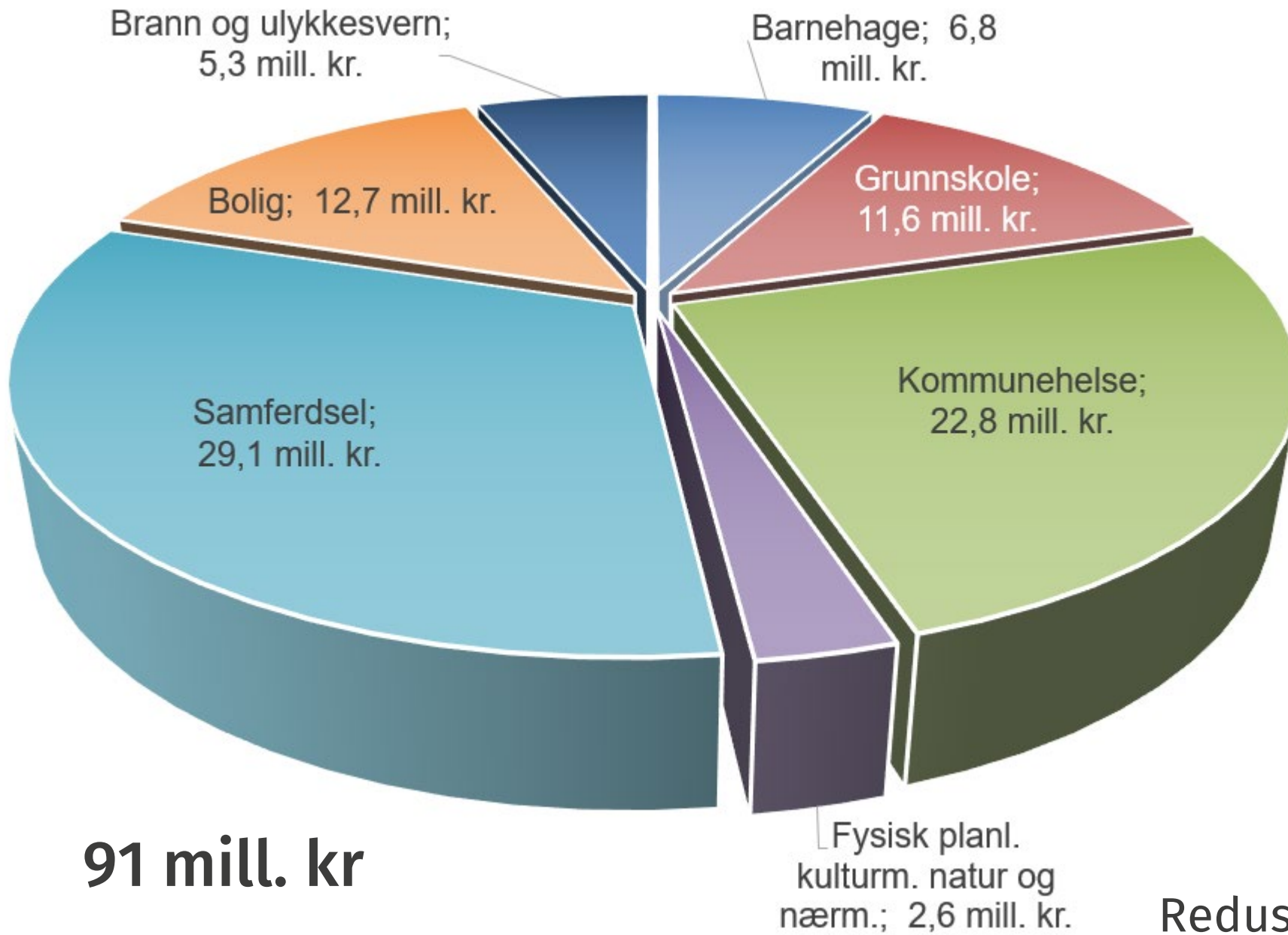
ROBEK

**Kontroll på drifta
kommer aldri til å gå av
moten!**

Økning i antall personer 80 år og over

- 2005 - 2023: + 297 personer (19 år)
- 2021 - 2023: + 105
- **2024 – 2028: + 400 (5 år)**

Områder med høyere ressursbruk enn KG9/KG10 (2024)

91 mill. kr

Redusert arbeidsgiveravgift, gir en besparelse på 123 mill. kr

Langsiktig planlegging

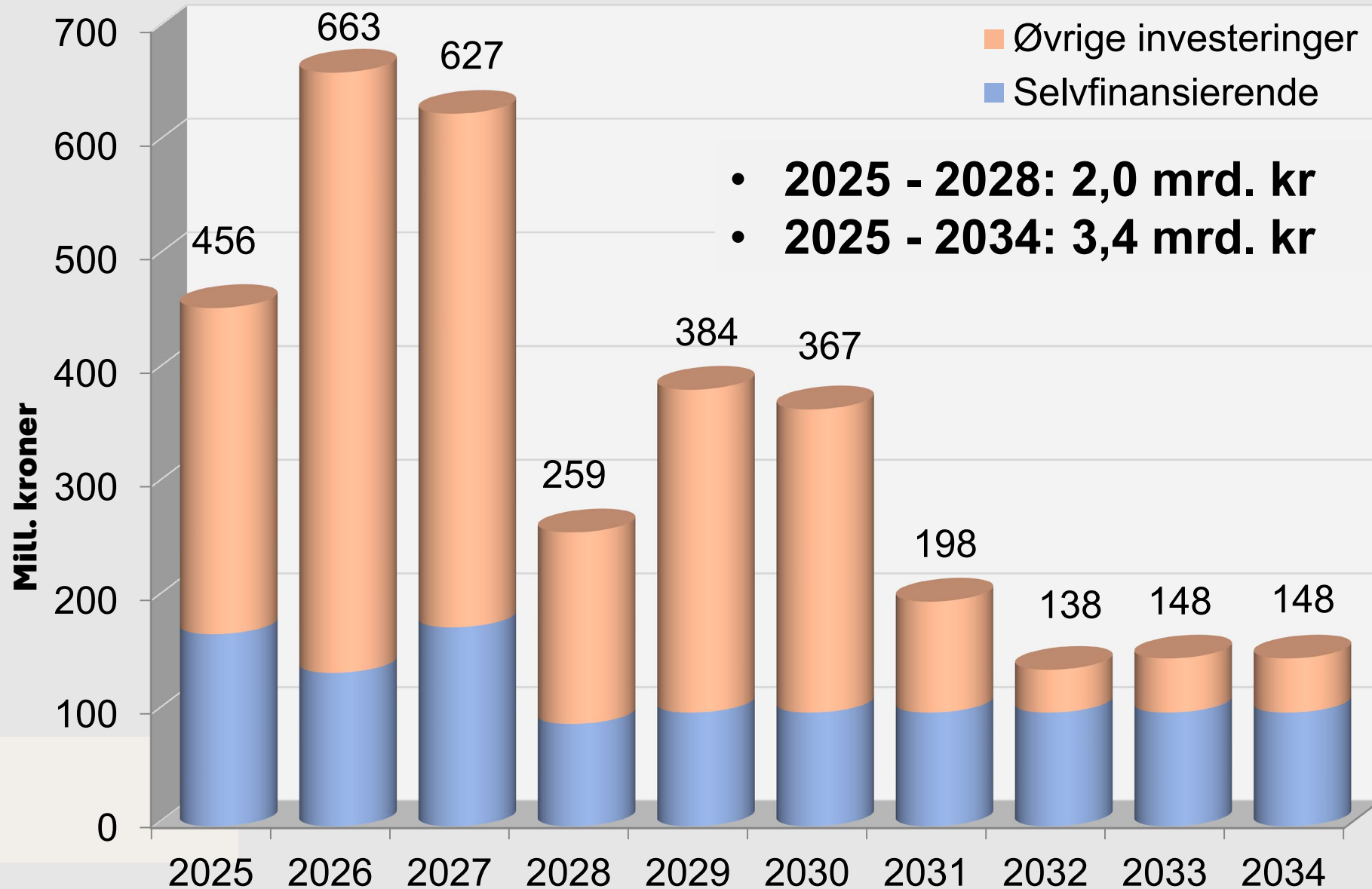
2050

2040

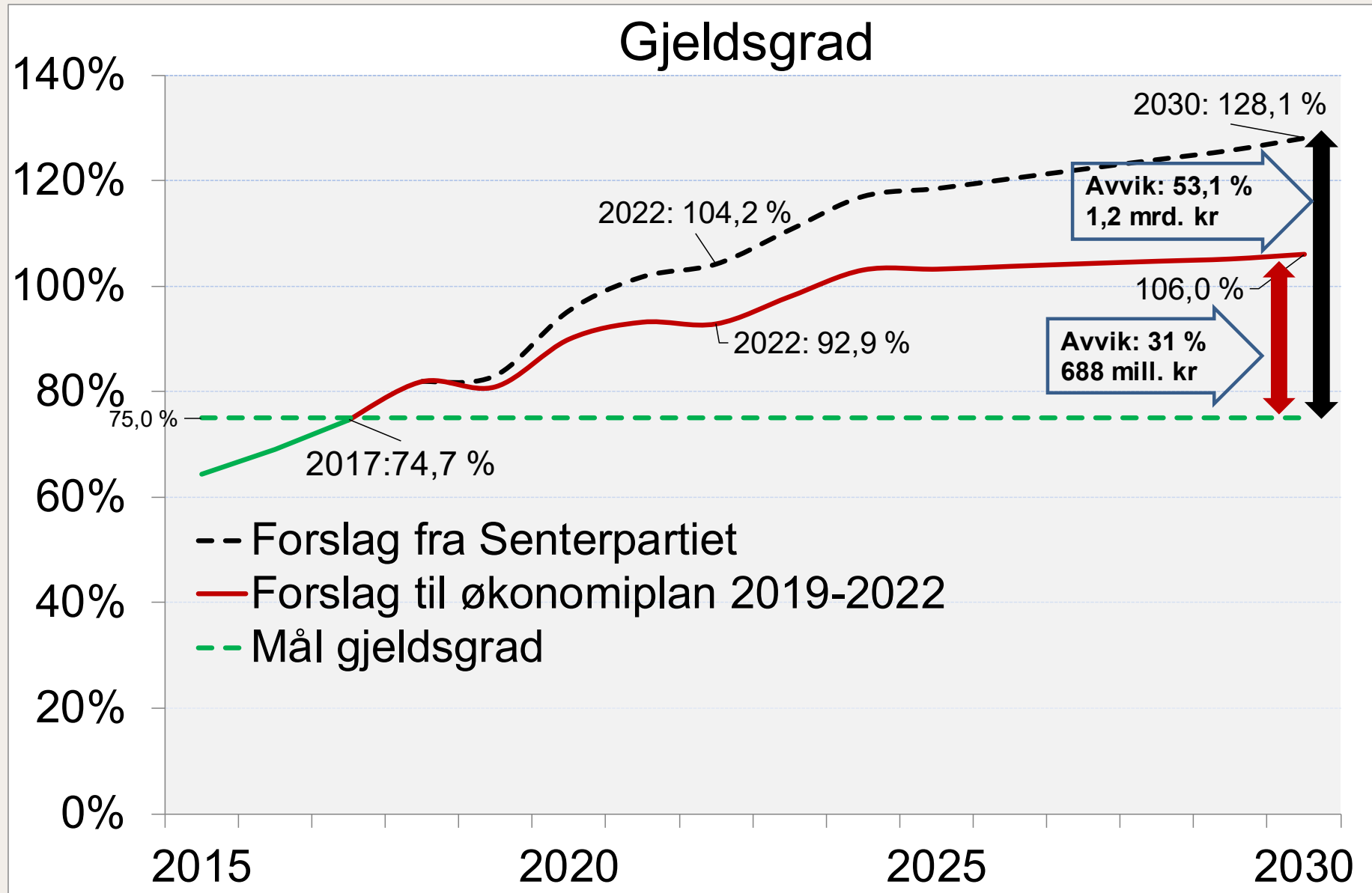
2030

2027

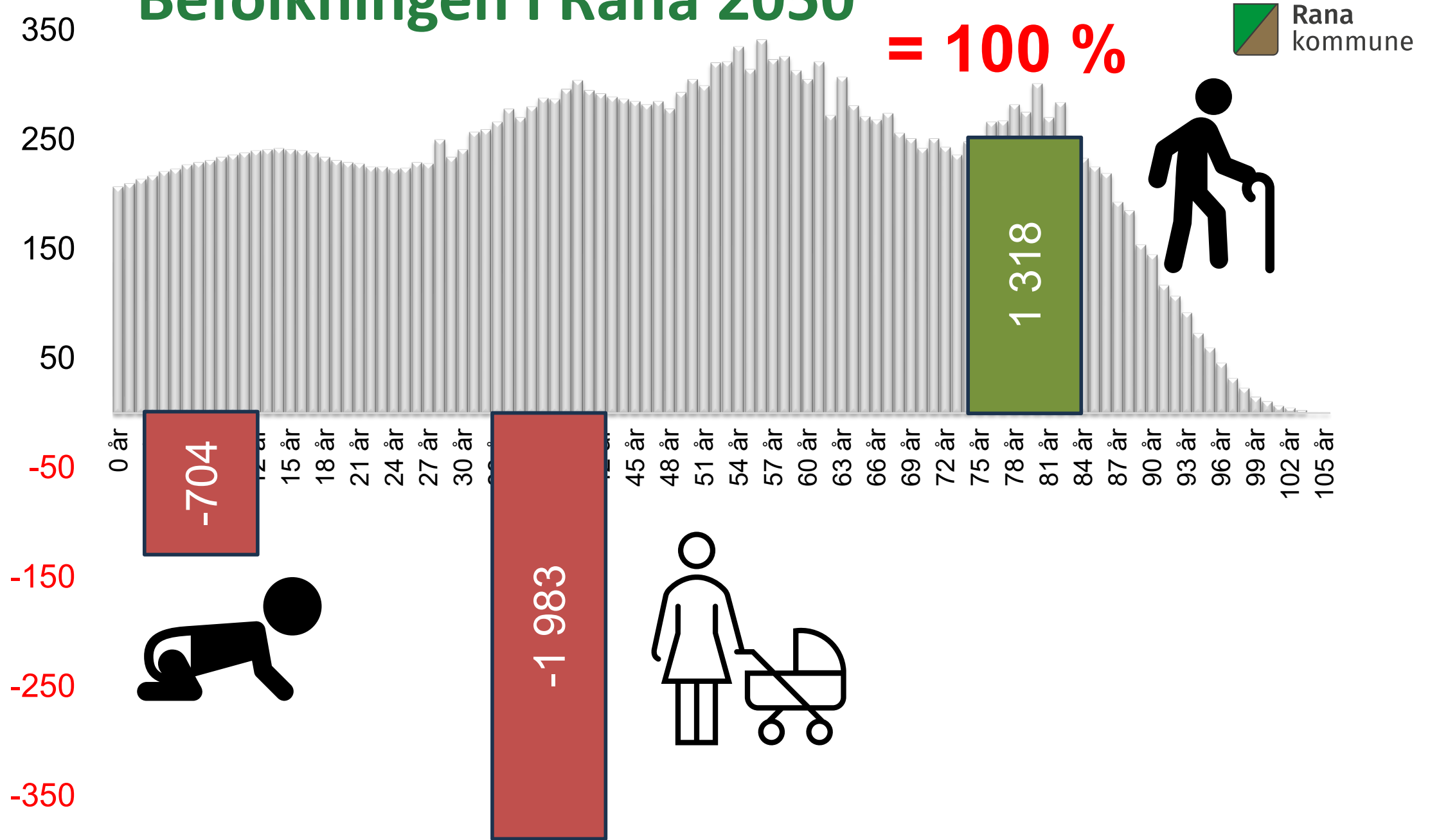
Investeringskasse 2025 - 2034

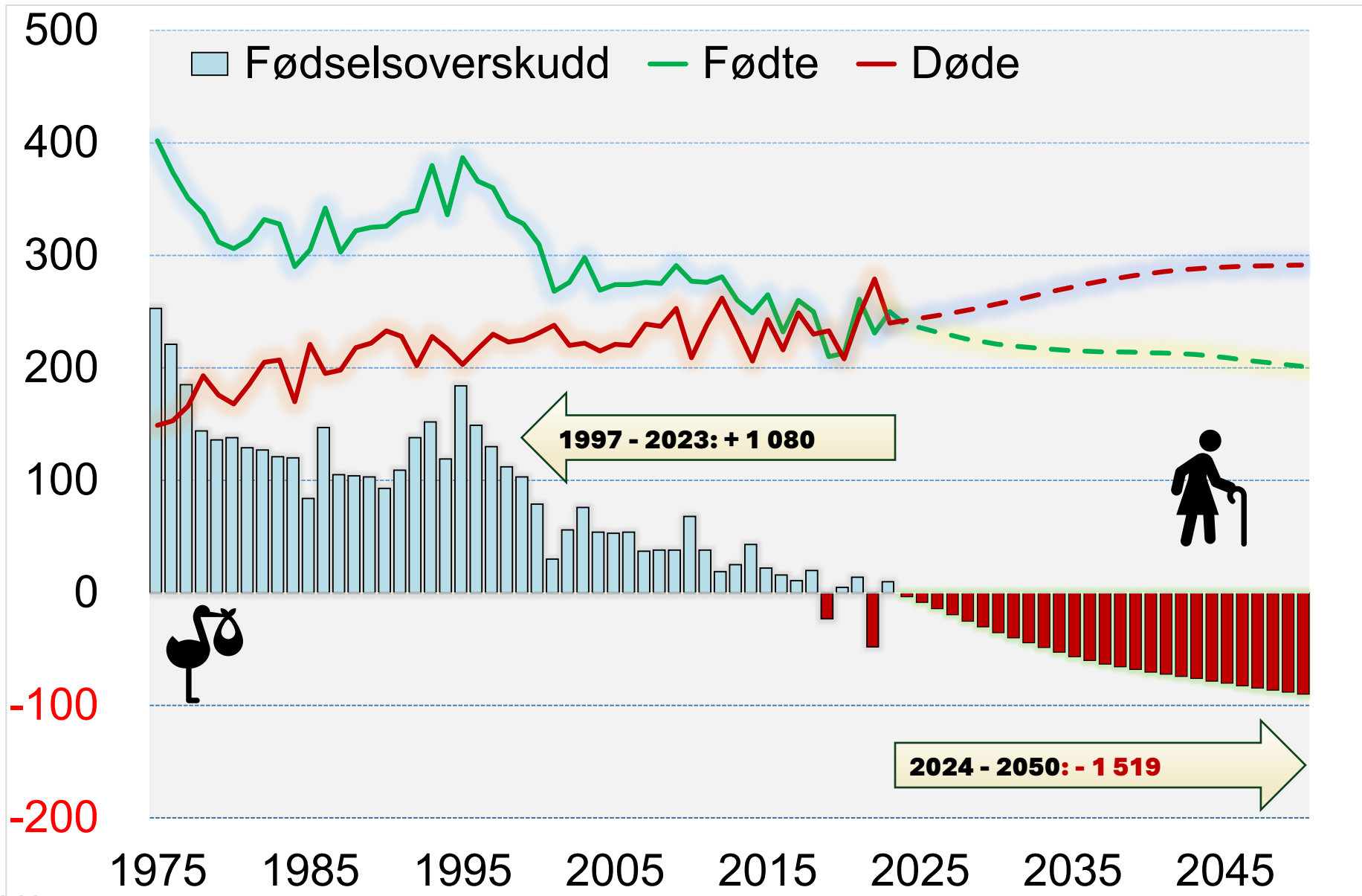

Alternativt forslag skolestruktur

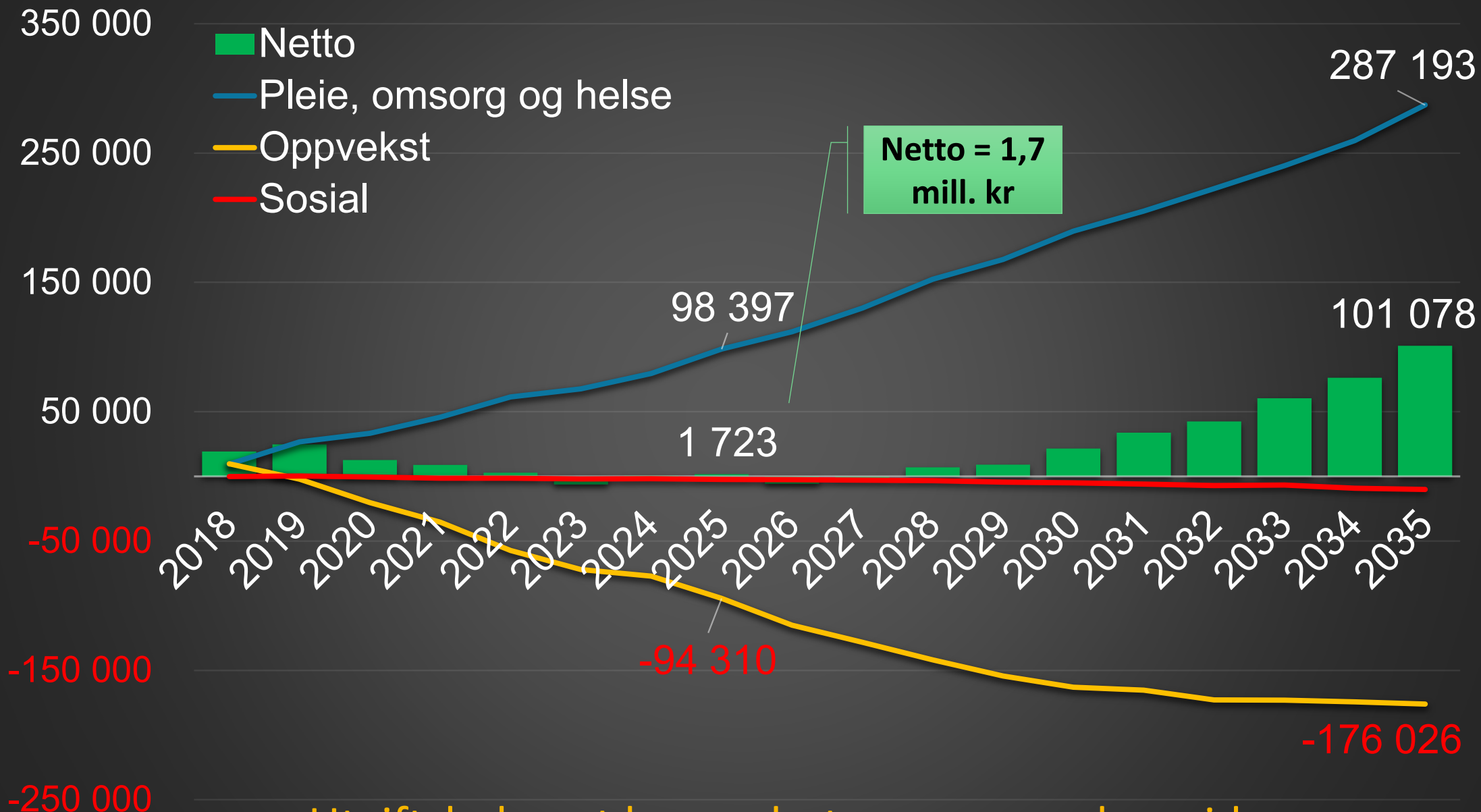
Befolkningen i Rana 2050

Endring utgiftsbehov Rana 2018-2035

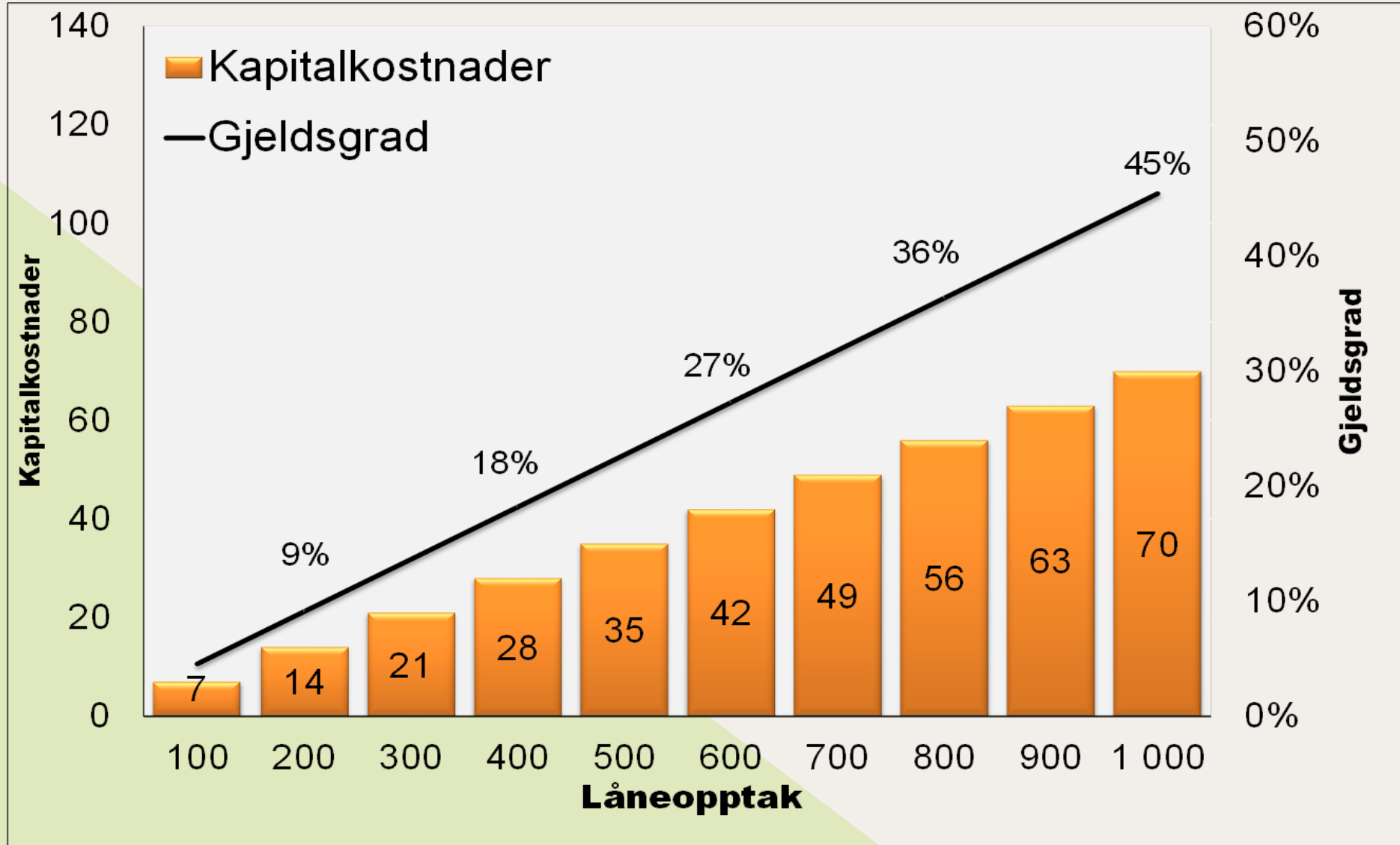
Rana kommune

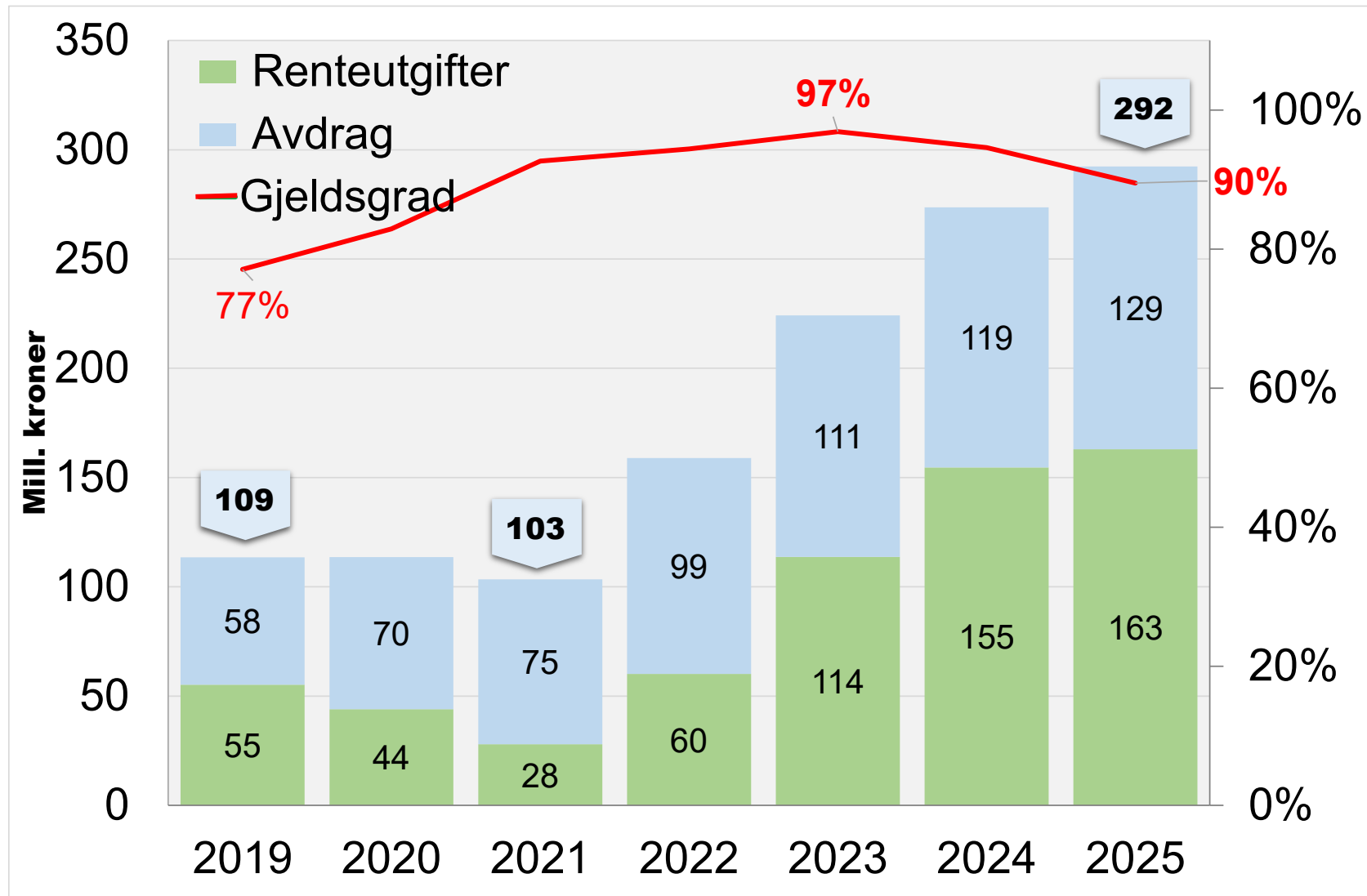
Netto = 1,7 mill. kr

Utgiftsbehovet har endret seg – og endres videre

Sammenhengen mellom låneopptak, kapitalkostnader og gjeldsgrad

Kapitalkostnader finansieres av drifta

**2026:
319 mill. kr**

Rett på sak i kommunikasjonen

Robert Pettersen med kraftsalve rettet mot Fageråsbakkene, Max Arena, Stålhallen og flere lokale idrettsanlegg-selskaper: - De har ikke livets rett

En kommune på bristepunktet: - Du prioriterer de ungene du ikke har, foran de eldre du har

Kommuneøkonomien 2025

- Høyt rentenivå
- Bosetting av flyktninger
- Pensjonskostnader
- Klimaendringer - økte nedbørsmengder
- Reduserte kraftinntekter
- **Handlingsrommet reduseres**
- **Gjeldsgraden øker**

«Kommuneøkonomien var i ferd med å havarere»

Slår full alarm om økonomien i Rana kommune: – I ferd med å havarere

Økonomisjef i Rana kommune, Torstein Karlsen, mener det blåser opp til orkan, og frykter at kommuneøkonomien kan være i ferd med å havarere. Foto: Øyvind Bratt

RanaBlad

Den største utfordringa han har hatt gjennom sine år i kommunestyret i Rana, er beskrivelsen Geir Waage gir av den kommende budsjett- og økonomiplanprosessen. Foto: Øyvind Bratt

Må omstille for drøyt 50 millioner kroner fram til 2028, hvorav 18,5 millioner kroner skulle tas inn gjennom tiltak som ikke er direkte knyttet til strukturkutt.

Nesten 20 millioner kroner skulle tas gjennom ny oppvekststruktur, Det uløste omstillingsbehovet i sektoren er 23,9 millioner kroner. Foto: Øyvind Bratt

Langsiktig, strategisk planlegging

- Effektivisering, ny teknologi, dekningsgrad, tjenstedesign med bærekraftige løsninger og smart drift.

Bort fra
«ostehøvelprinsippet»

Vi må se på tjenestene på nytt
ut fra en «nulltankegang»

Hvordan ville vi ha levert
tjenester med utgangspunkt i
kun avdekkede behov?

Stokke kortene på nytt

Tenke utenfor boksen

Helhetlig tilnærming

Tenke på tvers av
sektorene

Vi må i fellesskap løse oppgavene

Vi må tørre å **tenke nytt**

Tjenestetilbudet må leveres til de innbyggerne vi **har**

For å lykkes må vi **endre**

Å fortsette som før er ikke et alternativ

Ressursbruken må følge **demografien**

Kommunen skal fortsette å levere gode tjenester – på **rett nivå** til rett tid

➤ **Gevinstrealisering - synergier - reduserte driftsutgifter**

➤ **investeringer må «regnes hjem»**

Hva er viktig for å lykkes?

- ✓ **Kommunikasjon! Kommunikasjon -> Tydelig kommunikasjon!**
- ✓ **Holdninger og kultur - formidling**
- ✓ **Politisk impulskontroll og administrativ disiplin**
- ✓ **Felles ståsted – enige om hvordan verden ser ut**
- ✓ **Kontinuitet og etablerte møtepunkter**
- ✓ **Langsiktighet – spesielt investeringer**
- ✓ **HAR prioritet**
  - **Ledelsen går i front – både politisk ledelse og administrativ ledelse**

Takk for oppmerksomheten!

